

ВИЗНАЧЕННЯ ЧЕРГОВОСТІ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

Сабадаш Ю., студентка гр. Юм-81

Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) передбачає п'ять черг спадкоємців, які у визначеному законодавством порядку закликаються до спадкування по чергово.

Право на спадкування кожною наступною чергою спадкоємців за законом настає при відсутності спадкоємців попередньої черги або при неприйнятті ними спадщини або відмови від її прийняття, а також у разі, коли всі спадкоємці першої черги усунені від права спадкування (ст. 1224 ЦК), крім випадків, встановлених ст. 1259 ЦК.

Положення про черговість спадкування спадкоємцями за законом базується на презумпції, що в разі висловлення своєї волі спадкодавець залишив би спадкове майно найближчим особам, які законом визначені в певні черги, залежно від таких критеріїв:

- близькість родинних зв'язків за походженням;
- шлюбні відносини;
- усиновлення;
- надання утримання спадкодавцю;
- перебування на утриманні спадкодавця;
- спільне проживання.

Тому залежно від зазначених критеріїв законом встановлено відповідні черги спадкоємців і на цій підставі передбачається, якщо спадкодавець має інші наміри щодо передачі належного йому майна, то він вправі написати заповіт і назвати інших осіб.

Перехід права на спадкування від однієї черги спадкоємців до іншої зумовлений у цій нормі такими обставинами: відсутністю спадкоємців попередньої черги, усуненням їх від права на спадкування, неприйняттям ними спадщини або відмовою від її прийняття.

Виняток, зазначений у ч. 2 ст. 1258 ЦК, говорить про те, що допускається зміна черговості спадкування щодо допущення до спадкування окремих спадкоємців, які належать до наступних черг спадкоємців. Але загальне правило про перехід права на спадкування до наступних (нижчих) черг спадкоємців залишається в силі.

Так, ст. 1259 ЦК передбачає новелу, за якою черговість одержання спадкоємцями за законом права на спадкування може бути змінена нотаріально-посвідченим договором заінтересованих спадкоємців, укладеним після відкриття спадщини. Даною нормою не встановлено обмежень, тому за згодою всіх спадкоємців за законом, а в необхідних випадках і їхніх законних представників (опікунів, піклувальників), право на спадкування може бути надане одному чи декільком спадкоємцям, які належать до наступних черг спадкоємців. Законом не встановлено причин, за яких може надаватися така

згода спадкоємцями, але вважається, що випадок, передбачений ч. 2 ст. 1259 ЦК, є однією з таких причин.

При загальному демократичному ставленні законотворців до прав спадкоємців все ж таки, на наш погляд, ця норма потребує уточнення щодо конкретизації поняття “заінтересовані спадкоємці”, оскільки всіх спадкоємців можна вважати особами заінтересованими, незалежно від їх належності до певної черги. Тому в ст. 1259 ЦК пропонується визнати заінтересованими лише тих спадкоємців, які закликаються до спадкування і яких вважають доцільним залучити до процесу спадкування. При цьому треба враховувати, що згадану норму введено в главу 86 ЦК України “Спадкування за законом”, а тому осіб, які мають право на обов’язкову частку при спадкуванні за законом не існує. Дійсним же відповідний правочин може вважатися щодо трьох випадків:

- 1) коли виявили бажання на укладення і посвідчення цього договору всі спадкоємці, які закликаються до спадкування;
- 2) коли в договорі зазначається про спадкування запрошеними спадкоємцями лише того майна, на яке мають право спадкоємці, що запрошують до спадкування інших осіб;
- 3) при відсутності будь-яких спірних взаємовідносин між спадкоємцями щодо конкретного успадкованого майна або розподілу часток майна

Ст. 1261 – 1265 ЦК України встановлює такі черги спадкоємців за законом. У першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки.

У другу чергу право на спадкування за законом мають рідні брати та сестри спадкодавця, його баба та дід як з боку батька, так і з боку матері.

У третю чергу право на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця.

У четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім’єю не менш як п’ять років до часу відкриття спадщини.

У п’яту чергу право на спадкування за законом мають інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно, причому родичі ближчого ступеня споріднення усувають від права спадкування родичів подальшого ступеня споріднення. У п’яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім’ї.

Наук. кер.- Гончарова А.В., асистент кафедри права